

Ministerstvo kultury

Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1

Telefon: 257 085 111
Fax: 224 318 155
E-mail: epodatelna@mkcr.cz

Statutární město Prostějov, nám. T. G. Masaryka 130/14, 796 01 Prostějov

Váš dopis značky

Naše značka

Vyřizuje / linka

V Praze dne

MK 45419/2016 OPP

Anna Mašátová / 429

8. 7. 2016

MK-S 9907/2015 OPP

Věc: Pozemek parcelní č. 3104/1 se starým židovským hřbitovem (podrobný zakres hřbitova přiložen v příloze), k. ú. Prostějov, obec Prostějov, okres Prostějov, Olomoucký kraj

- prohlášení za kulturní památku
- rozhodnutí

V příloze Vám zasíláme rozhodnutí Ministerstva kultury č. j. MK 45419/2016 OPP ve výše uvedené věci.

Mgr. Petra Ulbrichová

vedoucí oddělení ochrany kulturních památek
v odboru památkové péče Ministerstva kultury

MINISTERSTVO KULTURY

Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1 – Malá Strana

Příloha: 1x rozhodnutí Ministerstva kultury č. j. MK 45419/2016 OPP

IČ: 00023671

21

Na vědomí po nabytí právní moci:

1. Národní památkový ústav, ústřední pracoviště
2. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci
3. Krajský úřad Olomouckého kraje, odbor kultury a památkové péče
4. Statutární město Prostějov, oddělení památkové péče
5. Ing. Tomáš Jelínek, Ph. D., Donath Business & Media, Spálená 29, 110 00 Praha 1
6. Vlastní

Ministerstvo kultury

Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1

Telefon: 257 085 111

Fax: 224 318 155

E-mail: epodatelna@mkr.cz

V Praze dne 8. 7. 2016

Č. j.: MK 45419/2016 OPP

MK-S 9907/2015 OPP

ROZHODNUTÍ

Ministerstvo kultury jako příslušný orgán státní památkové péče rozhodlo o prohlášení pozemku parcelní č. 3104/1 se starým židovským hřbitovem (podrobný zakres hřbitova přiložen v příloze), k. ú. Prostějov, obec Prostějov, okres Prostějov, Olomoucký kraj, za kulturní památku.

Ministerstvo kultury v tomto řízení, jehož účastníkem je podle § 27 odst. 1 písm. b) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád v platném znění, vlastník věci: Statutární město Prostějov, IČO 00288659, nám. T. G. Masaryka 130/14, 796 01 Prostějov, podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění prohlašuje pozemek parcelní č. 3104/1 se starým židovským hřbitovem (podrobný zakres hřbitova přiložen v příloze), k. ú. Prostějov, obec Prostějov, okres Prostějov, Olomoucký kraj, za kulturní památku. Nedílnou součástí tohoto rozhodnutí je zakres kulturní památky do kopie katastrální mapy.

Odůvodnění:

Dne 29. 7. 2015 obdrželo Ministerstvo kultury podnět k prohlášení starého židovského hřbitova v Prostějově kulturní památkou od Kolel Damesek Eliezer Inc. prostřednictvím Ing. Tomáše Jelínka, Ph. D. „*Starý židovský hřbitov se dnes nachází v katastrálním území Prostějov na parcele 3104/1, tvoří však jen její menší část o velikosti 6 528 m², kde je pohřbeno 1924 osob. V současné době probíhá kampaň za dohledání náhrobních kamenů.*

Doposud nalezené objekty jsou uvedeny v příloze Nalezené náhrobní kameny. S ohledem na přepis textů náhrobků z let 1910–1940 (pořízen pohřebním bratrstvem), který je uložen v Židovském muzeu v Praze, bude možné u některých nálezů určit osobu, k níž se vztahují. Historii hřbitova popisuje studie PhDr. Marie Dokoupilová, která je v příloze Další informace.

Podnět dále uvádí „*Starý židovský hřbitov v Prostějově je významným místem historie židovské komunity na Moravě v 19. století. Toto místo má přímý vztah k významným osobnostem (jsou zde pohřbeni), které se zásadním způsobem podílely na rozvoji regionu.*

Jedná se především o tyto podnikatele a mecenáše: Ehrenstamm Veith, Hamburger Moses, Bill David, Back Elkan, Hirsch Samuel, Neumann Jakob, Katz Karl, Mandl Sigmund, Mayer Albert, Neumann Markus, Ries Markus. Prostějov byl rovněž zásadním centrem judaismu v českých zemích a místo se přímo vztahuje k rabínovi Cvi Jehošuvovi Horowitzovi, jenž je do dnešních dnů uznávanou duchovní autoritou, a dalším významným prostějovským rabínům jako byli Dr. Hoff Emil, Klein Hirsch (Katan Cvi), Hirsch Leb. Starý židovský hřbitov má přímý vztah k významné prostějovské osobnosti, kterou byl lékař Brecher Gideon.

Místo je spojeno i s osobnostmi evropské kultury a filosofie, jakými jsou filosof Edmund Husserl, architekt Max Fleischer, spisovatel Stefan Zweig a dramatik Max Zweig.“

Ministerstvo kultury vyzvalo NPÚ, ú. o. p. v Olomouci k vyjádření k podnětu, které obdrželo dne 6. 10. 2015: „*Starý židovský hřbitov, rozložený na ploše 6 528 m² a rozkládající se na části pozemku parc. č. pp. 3104/1, k. ú. Prostějov (na ploše mezi dnešními ulicemi Lidická, Studentská a Tylova a areálem budov Reálného gymnázia a základní školy města Prostějov), byl vymezen ohradní zdí a zahrnoval vedle hrobů s náhrobky rovněž dům správce, klasicistní vstupní bránu a obřadní síň. Vznik hřbitova je kladen do roku 1801 a jeho reálná existence je doložena ještě v červenci roku 1943, kdy hřbitov odkoupilo město Prostějov. Ke zrušení starého židovského hřbitova došlo po roce 1943, náhrobky byly demontovány, z části byly odvezeny na neznámé místo v rámci ČR, či snad vyvezeny za hranice republiky; z části byly rozprodány, z části dokonce nabídnuty zájemcům k odvozu jako stavební materiál.*

Z původních staveb areálu židovského hřbitova se do dnešní doby dochoval pouze fragment ohradní zdi, situovaný na západě (viz příloha). Dle dochované dokumentace byla cihelná ohradní zeď, která původně areál hřbitova obklopovala, vysoká cca 2 metry; byla zajištěna zpevňujícími pilířky, kryta pálenou taškou a místy osazena náhrobky významných osobností židovské obce. Dům správce, původně situovaný na východní straně areálu hřbitova, hřbitov svou hmotou dle dochované dokumentace z části uzavíral a navazoval na vstupní klasicistní bránu. Dům správce, vstupní brána ani obřadní síň (Zeremonienhalle), původně situovaná dle dochovaného plánu při ohradní zdi na severu areálu, se nedochovaly.

Vedle fragmentu ohradní zdi na západě a lipové aleje, která je z části dochovaná a vede středem dnešního parku, je patrně v místě starého židovského hřbitova pohřbeno více než 1900 osob. Na zasedání Územní komise NPÚ ÚOP v Olomouci dne 18. 9. 2015 byl návrh na prohlášení pietního místa starého židovského hřbitova jednohlasně podpořen. S ohledem na platné znění zákona O státní památkové péči, které stanoví, že nelze prohlásit část věci za kulturní památku, upozorňuje Územní komise NPÚ ÚOP na nutnost aktuálního zaměření starého židovského hřbitova a vyhodnocení ve vztahu k současné parcelaci k. ú. Prostějov - pozemek parc. č. pp. 3104/1 v k. ú. Prostějov neodpovídá rozloze hřbitova. Současně upozorňujeme na nutnost spolupráce geodeta s pracovníky NPÚ ÚOP v Olomouci tak, aby byla zajištěna správnost zaměření historicky doloženého územního rozsahu starého židovského hřbitova. Ve vztahu ke stávající úrovni poznání nalezených náhrobků starého židovského hřbitova, které byly v minulosti ze hřbitova odstraněny a nyní jsou v soukromém vlastnictví fyzických osob, nepovažujeme náhrobky za předmětné k prohlášení za KP (nálezy náhrobků byly učiněny na druhotných místech v Prostějově, z židovského hřbitova byly rovněž přemístěny do Seloutek, Sněžotic, Určic či Žešova). Věcí k prohlášení za KP je dle stanoviska Územní komise NPÚ ÚOP v Olomouci historicky doložené pietní místo starého židovského

hřbitova a v tomto kontextu aktuálně zaměřený pozemek, na němž se hřbitov rozkládal.

Židovské náhrobky, s jejichž nálezy jsme průběžně informováni, budou podrobeny studiu a vyhodnoceny pro případné návrhy k prohlášení za KP samostatně či jako soubor, který lze po vyřešení vlastnických vztahů znovu osadit na původní místo židovského hřbitova.

Starý židovský hřbitov považujeme i přes změny, kterým byl podroben, za významné pietní místo, které má přímou vazbu na historii židovské obce v Prostějově a významné osobnosti nejen regionálního, ale i evropského formátu.

Prohlášení pietního místa starého židovského hřbitova za kulturní památku včetně aktuálně zaměřeného pozemku, na němž se hřbitov rozkládal, znemožní nevhodné zásahy do areálu a naopak zajistí plánovanou revitalizaci židovského hřbitova, realizovanou v koordinaci s pracovníky Národního památkového ústavu.“

Národní památkový ústav, ú. o. p. v Olomouci, zaslal Ministerstvu kultury řádně zpracované mapové podklady ve věci návrhu na prohlášení výše uvedené věci za kulturní památku dne 7. 3. 2016: „Přílohou zasíláme mapový zákres, který zobrazuje historický rozsah starého židovského hřbitova v Prostějově. Podkladem zákresu je geometrický plán, zpracovaný fy Geodetika, s. r. o. v souvislosti s návrhem na prohlášení starého židovského hřbitova v Prostějově za kulturní památku.“

Podle ustanovení § 3 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, se k problematice prohlášení věci za kulturní památku dne 22. 4. 2016 pod značkou KU0K43077/2016 vyjádřil odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Olomouckého kraje, který souhlasil s prohlášením věci za kulturní památku, s odůvodněním, že: „Jedná se o plochu starého židovského hřbitova v Prostějově, kde je dnes zeleň, která bude zachována. V rámci rehabilitace hřbitova bude architektonickými prostředky vymezena plocha s hroby s tím, že ve vhodných úsecích budou obnoveny části hřbitovních zdí, do nichž budou zabudovány nalezené původní náhrobní kameny. Jsou zde splněny podmínky dle § 2 odst. 1 písm. a) zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pro prohlášení nemovité a movité věci za kulturní památku. Krajský úřad Olomouckého kraje, odbor strategického rozvoje, oddělení stavebního řádu a památkové péče doporučuje prohlášení starého židovského hřbitova v Prostějově na parc.č. 3104/1 v k.ú. Prostějov, obec Prostějov, okres Prostějov, Olomoucký kraj - za kulturní památku.“

Dále se k problematice prohlášení věci za kulturní památku dne 30. 5. 2016 pod značkou OÚPPP/298/2016/PhDr. Per vyjádřil Magistrát Statutárního města Prostějova, odbor územního plánování a památkové péče, oddělení památkové péče, a s prohlášením za kulturní památku souhlasil. Ve svém vyjádření uvádí: „Prostějov byl od 16. století až do vypuknutí 2. světové války jedním ze zásadních center judaismu v českých zemích, a zdejší Starý židovský hřbitov je tak i významným místem židovské komunity na Moravě. Byl vyměřen roku 1801 ve tvaru obdélníka o rozměrech 37 x 193 m (výměra 6528 m²). Pohřbívalo se tu do roku 1908.

Celkem se na hřbitově nacházelo 1924 náhrobních kamenů a byla zde pochována řada osobností židovské komunity, ať už z řad prostějovského náboženského, kulturního, podnikatelského nebo průmyslového prostředí (Jehošua Horowitz, Emil Hoff, Gideon Brecher, Moses Hamburger, Veit Ehrenstamm, Ignatz Brüll, Sigmund a Bernard Husserlové a

další). Po skončení pohřbívání byl uzavřený hřbitov pietně zachován. Německá okupační správa ovšem nechala na začátku čtyřicátých let 20. století vytrhat a odvézt všechny náhrobky, na vzniklé ploše zřídila cvičiště. Po válce byl areál přeměněn na park a dětské hřiště. V letech 1970—1974 byla na části pozemku vystavěna základní škola.

Prohlášení Starého židovského hřbitova za kulturní památku přinese zvýšení prestiže Prostějova jako města, které se bez předsudků hlásí k celé své historii. Pietní připomínka lokality bude přímým vyjádřením skutečnosti, že jeho současné hospodářské a společenské postavení je dílem všech minulých generací bez rozdílu národnosti a náboženského vyznání.“

Ve smyslu ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, byl o podání návrhu písemně vyrozuměn vlastník věci navržené na prohlášení za kulturní památku, a v souladu s ustanovením § 36 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, mu bylo umožněno, aby se před vydáním rozhodnutí vyjádřil k podkladům, které Ministerstvo kultury v průběhu řízení shromáždilo. Vlastník převzal vyrozumění o zahájení řízení a seznámení s podklady dne 7. 6. 2016 a písemně se vyjádřil dopisem ze dne 15. 6. 2016 „*Statutární město Prostějov kategoricky nesouhlasí s prohlášením části pozemku (dle zákresu hřbitova, tak jak je uveden v návrhu) někdejšího Starého židovského hřbitova, parc. č. 3104/1, kat. úz. Prostějov, za kulturní památku.*

Hřbitov byl vyměřen roku 1801 a pohřbívalo se tu do zřízení tzv. Nového židovského hřbitova na Brněnské ulici v roce 1908. Poté byl uzavřený „starý“ hřbitov pietně zachován až do roku 1940, kdy německá okupační správa nechala demolovat hřbitovní kapli, vstupní bránu a ohradní zdi a vytrhat a odvézt, resp. rozprodat náhrobky. Na vzniklé zdevastované ploše bylo zřízeno vojenské cvičiště a po válce byl již areál přeměněn na park a dětské hřiště.

V letech 1970—1974 se okrajové části pozemku dotkla stavba základní školy (dnes Reálné gymnázium a základní škola města Prostějova). V této souvislosti a v návaznosti na výstavbu nedalekého panelového sídliště v sedmdesátých letech 20. století docházelo rovněž k opakovanému narušování podzemních struktur včetně hrobů, a to bez jakéhokoli respektu k historické situaci. Tento stav bez přerušení trval až do konce 20. století, takže prakticky celá plocha někdejšího hřbitova bez výjimky je dnes protkána spleť pod zemí uložených inženýrských a telekomunikačních sítí včetně kanalizačního sběrače a teplovodu sídlištní kotelny. Pozemek p. č. 3104/1 v k. ú. Prostějov je navíc zatížen věcným břemenem zřizování a provozování vedení. D ů k a z: příloha vyjádření dotčených subjektů a mapy vedení inženýrských sítí.

Výmluvným dokladem toho je aktuální situační plán inženýrských sítí v dotčené lokalitě. Schematický zákres ukazuje, že nejméně 39% plochy někdejšího hřbitova bylo v minulosti překopáno a zásadně narušeno uložením inženýrských sítí až do hloubky více než dvou metrů (teplovodní kolektor, kanalizace). Údaje o těchto zásazích navíc nejsou úplné, protože data ze starší doby pro celá padesátá a šedesátá léta nejsou k dispozici. V součtu s výkopy základů školní budovy (1970 — 1974) byla v minulosti zničena více než polovina rozlohy hřbitova.

D ů k a z: aktuální situační plán inženýrských sítí

Ze stavebních konstrukcí připomíná někdejší hřbitov pouze asi patnáctimetrový fragment soklu nepůvodní betonové zídky o výšce zhruba 25 cm nad terénem, která v neznámé době vyrostla ve stopě někdejší ohradní zdi hřbitova (jedná se o pouhých 3,3% délky jeho

původního ohrazení). Na mapovém zákresu NPÚ připojeném k návrhu na prohlášení (je součástí spisu), je torzo označeno jako „fragment ohradní zdi“. Tím se vytváří dojem, že se jedná o autentickou součást starého hřbitova, což s největší pravděpodobností neodpovídá skutečnosti. Použití betonu do podobné konstrukce datované k roku 1801 je prakticky vyloučeno.

Domníváme se, že zejména z toho důvodu nelze dnes věcně a materiálově definovat předmět uvažované památkové ochrany. Naopak město Prostějov samo zřídilo zhruba v centru předmětného prostranství již v roce 2001 památník v podobě zdvojené kamenné stély s nápisem „V TĚCHTO MÍSTECH BYL V LETECH 1801—1908 ŽIDOVSKÝ HŘBITOV“.

Tím bylo dle mého názoru učiněno zadost požadavkům nejen na pietní označení, ale i na celkové pietní vnímání lokality prostějovskou veřejností. Místo samo je v platném územním plánu města vyznačeno převážně jako veřejná zeleň, a není a v budoucnu nebude ohroženo například nevhodnou výstavbou, a to ani v podobě inženýrských nebo komunikačních sítí, které dnes mohou vést již ve stopách předchozích devastujících zásahů.

K tomu dodávám, že prohlášení pozemku starého židovského hřbitova za kulturní památku by znamenalo popření stávající situace i historického vývoje, který ji utvářel. Že se tento historický vývoj ubíral v intencích nacistické a následně komunistické totalitní ideologie v důsledně antisemitském duchu, nelze již prohlášením fakticky a materiálně neexistující památky napravit, ani zmírnit.

Zároveň kladu sobě i Vám zásadní metodické otázky: jak se Ministerstvo kultury hodlá vyrovnat s faktem, že na území města Prostějova existují nejméně tři další doložené lokality s podobně zaniklými židovskými hřbitovy či pohřebišti (ulice Školní, Komenského a U Hradeb, resp. Uprkova)? Bude jejich prohlášení za kulturní památky následovat? Jak je řešena (a bude řešena) adekvátní památková ochrana zrušených křesťanských nebo i předkřesťanských hřbitovů, pohřebišť a pohřbů na katastru města? Jak hodlá Ministerstvo kultury nadále danou problematiku systematicky řešit v celorepublikovém měřítku? Jaké dosud byly a jsou rozhodovací zvyklosti v tomto ohledu a jaký je jejich vztah k zásadě legitimního očekávání ve správním řízení?

Podnět k prohlášení věci za kulturní památku, který byl podán ze strany Kolel Damesek Eliezer Inc. (Brooklyn, NY, USA), zastoupené panem Louisem Kestenbaumem, ze dne 24. července 2015, považuji za neuvážený. Jeho součástí je plán „rehabilitace hřbitova s vymezením plochy s hroby architektonickými prostředky« včetně obnovy části hřbitovních zdí nebo dokonce „výstavba altánu s rituálním zázemím pro věřící« (bod 5 Návrhu). Uvedené plány vyvolávají oprávněné obavy, že v důsledku prohlášení pozemku za kulturní památku bezprostředně hrozí jeho proměna z veřejného prostranství v uzavřenou polosoukromou plochu s nejasným provozním a majetkoprávním režimem. Tak by mohl být například dalekosáhle negativně ovlivněn provoz přilehlé školy včetně jeho bezpečnostních aspektů (redukce nebo dokonce eliminace rozptylových ploch, omezení přístupu zdravotní a hasičské techniky). Podobně by mohly být negativně dotčeny i oprávněné zájmy obyvatel širšího okolí.

Tomu všemu chci včas předejít. Zároveň byly od Reálného gymnázia a základní školy města Prostějova, příspěvkové organizace, vyžádány zásady při evakuaci osob, u nichž bylo předpokládáno, že by mohly zasahovat i do prostoru bývalého židovského hřbitova. Zásady při evakuaci jsou přílohou. Vyplývá z nich, že osoby nacházející se v budově jsou evakuovány směrem na školní hřiště a do ul. Studentské se přemísťuje pavilon A.

Důkaz: příloha Zásady při evakuaci osob na ZŠ a RG Prostějov

Bylo také zajištěno stanovisko Odboru dopravy Magistrátu města Prostějova k záležitosti projektu rehabilitace starého židovského hřbitova v předmětné lokalitě, který k uvedenému sdělil následující:

Odbor dopravy Magistrátu města Prostějova nedoporučuje vyhovět výše uvedenému záměru. Hlavním důvodem je potřeba zajistit dopravní dostupnost k objektu RG a ZŠ města Prostějova. Tato dopravní dostupnost musí být zachována nejen pro zajištění běžného provozu školy, ale zvláště pro potřeby zásahu složek IZS Olomouckého kraje. Tyto složky potřebují zachovat nástupní plochy pro svůj zásah a dosažitelnost těchto nástupních ploch. Podle našeho názoru by to bylo velmi obtížné realizací záměru obnovení bývalého židovského hřbitova zajistit. Dalším důvodem pro nedoporučení vyhovět záměru je problematika statické dopravy, kdy by došlo k výraznému snížení počtu parkovacích míst v oblasti, která je v tomto ohledu poddimenzovaná.

Nutno upozornit také nato, že v případě prohlášení celého pozemku p.č. 3401/1 v k.ú. Prostějov za kulturní památku, předpokládáme, že se jedná opravdu pouze o vyhrazenou část, tak jak je uvedeno v návrhu, by došlo k ohrožení provozu a běžného života zejména školy, která na předmětném pozemku stojí. Domnívám se, že daný prostor je především vnímat jako žijící funkční celek a z hlediska uplatnění veřejného zájmu je především nutno brát v potaz potřeby současných obyvatel poměrně hustě zalidněného sousedního sídliště, které prochází postupnou revitalizací, a žáků obou blízkých škol.

Výše uvedené důvody ve svém souhrnu — i každý z nich samostatně — mě vedou k přesvědčení, že z hlediska zájmů statutárního města Prostějova je prohlášení pozemku prostějovského starého židovského hřbitova za kulturní památku neopodstatněné a nežádoucí.

V souladu s tím celou vahou své funkce požadují, aby Ministerstvo kultury rozhodlo v daném správním řízení jednoznačně v neprospěch prohlášení tj., aby návrh na prohlášení kulturní památky pozemku p. č. 3104/1 v k. ú. Prostějov (starý židovský hřbitov, dle zákresu podaného návrhu) byl zamítnut.“

Ministerstvo kultury zhodnotilo předložené podklady jednotlivě i ve vzájemných souvislostech a na základě výše uvedených vyjádření, která doporučují k prohlášení kulturní památkou, dospělo k tomuto rozhodnutí:

Zmínky o prostějovské židovské obci nalezneme již v 15. století. Její členové se zabývali především obchodem a řemeslem, což dalo vzniknout také základům pozdějšího prostějovského soukenického a oděvního průmyslu, jehož rozkvět můžeme zasadit do druhé čtvrtiny 19. století, první továrny na konfekci pak přinesly městu proslulost světovou.

Mnohasetletá tradice byla násilně přerušena událostmi 2. světové války. Nejstarší židovský hřbitov v Prostějově se nacházel na jihozápadním obvodu opevnění města, svému účelu sloužil do roku 1802, kdy byl zrušen a v druhé polovině 19. století zastavěn. Pro účely pohřbívání bylo vybráno právě místo na Brněnském předměstí. Na hřbitov se vstupovalo klasicistní branou z ulice Lazarety (dnes Lidická), zpočátku nebyl obehnan zdí, ta byla vystavěna až později. Pohřebištěm vedla do dnešní doby patrná alej, díky podrobným zápisům pohřebního bratrstva je známo, že se na místě nacházelo 1924 náhrobků.

Právě zde byly pohřbeny významné osobnosti nejen židovské obce, ale i Československa – textilní podnikatel Veit Ehrenstamm, pianista a skladatel Ignatz Bruell nebo rodina filozofa Edmunda Husserla, spisovatele Stefana Zweiga a mnozí další.

Jednou z největších, zde uložených osobností, je rabín Cvi Jehošua Horowitz (1753/4-1816), syn slavného chasidského rabína Šmuela Šmelkeho. Horowitz působil jako vrchní rabín a vedoucí ješivy v Jemnici, v letech 1778 – 1883 byl vrchním rabínem a předsedou rabínského soudu v Třebíči, pravděpodobně kolem roku 1807 byl zvolen vrchním rabínem v Prostějově, kde také roku 1816 zemřel. Kromě toho je také autorem dodnes studovaných náboženských knih Smichat Moše a Chidušej ha-Ribaš.

Z důvodu záměru prostějovské městské rady o zrušení pohřebiště a zřízení komunálního pohřebiště na okraji města, zakoupila prostějovská židovská obec nový pozemek k pohřbívání svých zemřelých. Poslední pohřeb na výše uvedeném starém hřbitově proběhl v květnu roku 1908.

Později projevilo vedení města Prostějova snahu o zakoupení plochy, vzhledem k nesouhlasu židovské obce bylo uvažováno o asanačním vyvlastnění. Z nařízení říšského protektora o židovském majetku byl však hřbitov „arizován“ a stal říšským majetkem. Téměř všichni židovští obyvatelé byli odvezeni do Terezína, hřbitov byl roku 1943 městem odkoupen od Vystěhovaleckého fondu pro Čechy a Moravu.

Na počátku čtyřicátých let byl areál hřbitova zničen, náhrobky vytrhány a dle vzpomínek pamětníků odvezeny, rozdány a rozprodány, o čemž svědčí i hojné nálezy náhrobních kamenů v okolí Prostějova. Zcela beze stop zmizela stavba obřadní síně a menšího vchodu, pravděpodobně tzv. kohenské branky Volná plocha byla poté využívána jako cvičiště. V letech 1970 – 74 byla na okraji prostoru vystavěna škola.

Roku 2001 byla městem Prostějov na místě instalována pamětní deska, upomínající na toto historicky cenné území historie města. Ačkoliv je dnes na místě pouze pozůstatek pravděpodobně později zbudované zídky a na místě proběhlo několik stavebních úprav, nejsou záznamy či doklady o převezení všech ostatků zemřelých na jiné místo. Starý hřbitov postrádá v dnešní době náhrobky, mnoho jejich úlomků i větších kusů a celků však bylo nalezeno v letech 2015 – 2016.

Plocha hřbitova tvoří coby jedinečná součást historického prostředí města výrazný historický prvek, upamatovává na dějinné události regionu i významnou židovskou obec v kontextu nejen Československa, ale celé Evropy.

K připomínce účastníka, upozorňujeme, že prohlášení za kulturní památku není pojato jako jednostranné omezení vlastnického práva bez náhrady. Zákon o státní památkové péči nabízí řadu kompenzací ve formě finančních příspěvků na zachování, obnovu či údržbu kulturní památky nebo bezplatnou odbornou pomoc. Výše a způsob náhrad jsou dány povahou věci, zejména též odvisí od výše nákladů, jimiž obnova či údržba kulturní památky překračuje obvyklé náklady. (viz Nález ústavního soudu České republiky ÚS 35/94).

V případě obnovy kulturní památky se rovněž poskytuje bezplatná odborná pomoc a poskytují se podklady a informace dle § 14 odst. 7 zákona č. 20/1987 Sb. Ve srovnání s celou řadou kulturních památek v České republice, nelze argumentovat tím, že obnova mimo zájem památkové péče je jediným řešením pro zachování věci. Ministerstvo kultury dodává, že v blízkosti vzdělávacích či sociálních zařízení, zástavby a sídlišť, je celá řada nejen židovských pohřebišť.

Současně Ministerstvo kultury uvádí, že prohlášení věci za kulturní památku neznamená absolutní zakonzervování jejího stavu. Prohlášení věci za kulturní památku rovněž není nijak v rozporu s jejím běžným užíváním, neboť kulturní památku lze opravovat nebo jinak stavebně technicky upravovat na základě závazného stanoviska příslušného orgánu státní památkové péče dle § 14 zákona č. 20/1987 Sb.

V daném případě je tímto orgánem Statutární město Prostějov, odbor stavebního úřadu, majetku a investic, oddělení památkové péče. Tento orgán bude každý jednotlivý zamýšlený stavební záměr (či jinou úpravu kulturní památky ve smyslu § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb.) individuálně posuzovat z hlediska zájmů státní památkové péče a v následném závazném stanovisku vyjádří, zda zamýšlené stavební práce na kulturní památce jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné. Současně stanoví základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Základní podmínky musí vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru. Prohlášením věci za kulturní památku není v rozporu s vlastnickým právem, a vlastník může místo přizpůsobovat svým podnikatelským aj. záměrům.

Coby významný doklad historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti, jako projev tvůrčích schopností a práce člověka, pro hodnoty historické a vztah k významným osobnostem a historickým událostem, splňuje pozemek parcelní č. 3104/1 se starým židovským hřbitovem, k. ú. Prostějov, obec Prostějov, okres Prostějov, Olomoucký kraj, podmínky ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, pro prohlášení věci za kulturní památku.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podle ustanovení § 152 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení rozklad. Lhůta pro podání rozkladu počíná běžet podle § 40 odst. 1 písm. a) správního řádu den následující po dni, kdy bylo toto rozhodnutí doručeno. Doručení písemnosti upravuje § 23 a § 24 správního řádu, který stanoví, že nebyl-li adresát tohoto rozhodnutí zastižen, rozhodnutí se uloží v provozovně provozovatele poštovních služeb. Jestliže si adresát uložené rozhodnutí ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy bylo rozhodnutí k vyzvednutí v provozovně provozovatele poštovních služeb připraveno, nevyzvedne, považuje se rozhodnutí podle § 24 odst. 1 správního řádu za doručené posledním dnem této lhůty (od tohoto dne běží v tomto případě lhůta pro podání rozkladu). Doručení písemnosti pomocí datové schránky upravuje § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, který rovněž stanoví přednostní doručování dokumentů prostřednictvím datové schránky. Nepřihlásí-li se adresát do své datové schránky ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty. O rozkladu proti tomuto rozhodnutí rozhoduje ministr kultury. Rozklad se podává u Ministerstva kultury na výše uvedenou adresu.

Mgr. Petra Ulbrichová

vedoucí oddělení ochrany kulturních památek
v odboru památkové péče Ministerstva kultury

Map showing a residential area with various plots and buildings. The map includes labels for streets (Studentka, Lutcka, Tybów) and plot numbers (pp. 3067/3, 3067/4, 3053, 3049, 3048/1, 3042, 3040, 3038, 3036, 7870, 7885, 3104/1, 3104/2, 3104/3, 3081, 3084/1, 3086, 3088). A large area is shaded with diagonal lines and labeled 'Studencka pp. 7870' and 'zidovský hřbitov'. A legend in the bottom right corner explains the symbols used on the map.

